

об'єктів) має бути екологічна гармонізація їх з природним середовищем та господарською діяльністю землекористувачів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гродзинський М.Д. Основи ландшафтної екології. – К.: Либідь, 1993. – 222с.
2. Гродзинський М.Д. Стійкість геосистем до антропогенних навантажень. – К.: Лікей, 1995. – 233с.
3. Гродзинський М.Д., Ландшафтно-екологічний аналіз в меліоративному природопользованні. / М. Д. Гродзинський, П. Г. Шищенко К.: Либідь, 1993. – 224с.
4. Гуцуляк В.М. Ландшафтно-геохімічна екологія. Чернівці: Рута, 1994. – 317с.
5. Заповідна справа в Україні / [Т.Л. Андрієнко, Н.Р. Малишева, Г.В. Парчук та ін.]; за заг. ред. М.Д. Гродзинського. – К.: Географіка, 2003. – 306 с.
6. Мисик Г.А. Основи меліорації та ландшафтознавства / Г.А. Мисик, Б. Б. Куліковський – К., 2005.
7. Ландшафтне планування с елементами інженерної біології / [под общ. ред. А.В. Дроздова]. – М.: Товарищество научных изданий КМК, 2006. – 239 с.
8. Положення про Проект організації території регіонального ландшафтного парку, охорони, відтворення та рекреаційного використання його природних комплексів та об'єктів / Мін. охорони навколишнього природного середовища України. – Прийн. 06.07. 2005 р.
9. Роль регіональних ландшафтних парків як навчально-виховних центрів: Матеріали наук.-практ. семінару (Біостаціонар ПДПУ ім. В.Г. Короленка, 12-15 черв. 2002 р.). – Полтава: Верстка, 2002. – 152 с.
10. Сочава В.Б. Введение в учение о геосистемах. Наука, 1978. – 319с.
11. Яценко П.Т. Про підходи зонування території національного природного парку «Сколівські Бескиди» / П.Т. Яценко, О.Я. Надорожняк, В.О. Крамарець // Лісове господарство, лісова, паперова і деревообробна промисловість: Міжвідом. наук.-техн. зб. – Львів: УкрДЛТУ. – 2003. – Вип. 28. – С. 21-26.

Панькевич М.

Науковий керівник - доц. Заблоцький Б. В.

РОСЛИННИЦТВО БОРЩІВСЬКОГО РАЙОНУ ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ОБЛАСТІ: СУЧАСНИЙ СТАН, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Мета статті: дослідити сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку сільськогосподарського рослинництва Борщівського району Тернопільської області.

Виклад основного матеріалу. Рослинництво є базовою галуззю сільськогосподарського виробництва, однією з провідних ланок агробізнесу. Територіально-функціональна структура рослинництва зорієнтована на максимальне використання регіональних природних умов і економічних ресурсів для розвитку господарства, а компонентно-функціональна структура визначає забезпечення населення продуктами харчування, промисловості – сировиною, тваринництва – концентрованими кормами, зовнішньої торгівлі – експортними товарами. Сучасні дослідження рослинництва потребують його детального аналізу структури та територіальної організації на регіональному рівні.

На сьогоднішній день рослинництво Борщівського району є багатогалузевим. До основних його напрямків на території району відносять: зернові, технічні культури та овочі.

Головною зерновою культурою Борщівського району є пшениця. Посів озимої пшениці на території району припадає на вересень, а жнива на серпень наступного року. Даний посів піддається яровизації, тобто тривалому впливу низьких температур. Ця ознака перешкоджає занадто ранньому розвитку квіткової меристеми озимої пшениці, а отже, її пошкодження холодом. Для ініціації цвітіння ярої пшениці не потрібно вплив низьких температур. Яру пшеницю сіють у січні-лютому, а збір врожаю починається в серпні.

В останні роки в районі спостерігалася тенденція до збільшення обсягу посівних площ пшениці. В 2017 році площі досягли 7746 га. Завдяки використанню мінеральних добрив, гербіцидів та селекції збільшилась продуктивність вирощування культури. В цілому по районі, урожайність озимої пшениці в 2017 році становила 60,2 ц з 1 га зібраної площі, а ярої 44,4 ц з 1 га зібраної площі. Таким чином, валовий збір ярої пшениці становив 26,0 тис. тонн, а озимої – 42,9 тис. тонн [1, с.48].

Велике продовольче значення мають ячмінь, жито, кукурудза. Проте, у структурі посівних площ зернових культур Борщівського району вони мали дещо менше значення.

Ячмінь належить до найбільш поширених сільськогосподарських фуражних культур. Зерна його є основною сировиною для солодової промисловості. Ячмінь має збалансований амінокислотний склад у порівнянні з іншими злаками та придатний для годівлі майже всіх сільськогосподарських тварин. Обсяг посівних площ ячменю у 2017 році налічував 2164 га. Урожайність з 1 га зібраної площі становила 44,8 ц, що дало змогу зібрати 96 тис. тон культури [1, с.49].

Ще однією цінною культурою, яку вирощують в Борщівському районі є кукурудза. Вона відіграє важливу роль у забезпеченні скотарства концентрованими кормами. Також її використовують як продовольчу культуру. З її зерна виготовляють борошно, крупу, пластівці та інші продукти. Вирощування кукурудзи має велике

організаційно-господарське значення, оскільки її сіють і збирають пізніше, ніж інші ярі зернові культури. Валовий збір кукурудзи на зерно в районі із кожним роком поступово зменшується. У 2017 році він становив 47 тис. тон. Урожайність кукурудзи є стабільно високою, близько 66 ц з 1 га зібраної площі, проте її посіви займають все менші площі (7097 га) поступаючись іншим, більш рентабельним культурам [1, с.51].

Технічні культури – сільськогосподарські рослини, що їх використовують в основному як сировину для різних галузей промисловості [3]. До основних технічних культур, які вирощують на території Борщівського району можна віднести цукровий буряк та соняшник.

Цукровий буряк займає провідну роль у структурі технічних культур Борщівського району. Він є основною сировиною для цукрової промисловості. Цукор має високі смакові якості, швидко засвоюється організмом, відновлюючи його енергію і працездатність. Цукровий буряк має високу кормову цінність. Під посівами цукрових буряків в 2017 році було зайнято 683 га. Урожайність становила 564 ц з 1 га зібраної площі, а валовий збір дорівнював 38,5 тис. тон [1, с.54].

Соняшник – основна олійна культура в районі. Насіння його районованих сортів і гібридів містить 50-52% олії, а селекційних – до 60%. Порівняно з іншими олійними культурами соняшник дає найбільший вихід олії з одиниці площі (750 кг/га в середньому). Соняшникову олію широко використовують як продукт харчування в натуральному вигляді. Харчова цінність її зумовлена високим вмістом полі ненасиченої жирної лінолевої кислоти (55-60%), яка має значну біологічну активність і прискорює метаболізування ефірів холестерину в організмі, що позитивно впливає на стан здоров'я. До складу соняшникової олії входять і такі дуже цінні для організму людини компоненти, як фосфатиди, стерини, вітаміни (А, D, Е, К). Соняшникову олію використовують в кулінарії, хлібопеченні, для виготовлення різних кондитерських виробів і консервів. Вона є основним компонентом при виробництві маргарину. Соняшникову олію використовують також при виготовленні лаків, фарб, стеарину, лінолеуму, електроарматури, клейонки, водонепроникних тканин тощо. Обсяг посівних площ соняшника на зерно в 2017 р. в Борщівському районі становив 10241 га. Урожайність його склала 32, 7 ц з 1 га площі, що дало змогу зібрати 33,5 тис. тон [1, с.55].

Важливою складовою рослинництва Борщівського району є овочівництво. В районі найпоширенішими є такі овочеві культури, як: білокачанна капуста, цибуля, буряк столовий, морква, помідори, огірки. Також повсюдно вирощують часник, петрушку, редьку, пастернак, салат, селеру, кріп, кабачки, патисони, квасолю [3]. Впродовж останніх років площа сільськогосподарських угідь зайнята овочевими культурами зростає, що пояснюється збільшенням попиту.

Капуста — дуже корисний овоч, який доступний кожній людині. Найбільш поширеною в Борщівському районі є білоголова форма капусти городньої, де під її площею зайнято 153 тис. га. Урожайність її в 2017 році складала 300 ц з 1 га зібраної площі, що дало змогу зібрати 4590 тонн [2, с.6].

Огірок – вид одомашнених овочів з родини гарбузових. Під огірки в Борщівському районі відводять ділянки, добре освітлені, що прогріваються, надійно захищені від вітрів усіх напрямків. Огірок дає високі врожаї на родючих, досить легких ґрунтах. Для нього непридатні важкі, холодні, перезволожені ґрунти. Таким чином, під посівними площами у 2017 році було зайнято 320 тис. га. Урожайність з 1 га зібраної площі становила 265 ц, що дало змогу зібрати 8480 тон огірків [2, с.6].

Помідор (томат) – це овочева культура, що відноситься до сімейства пасльонових. Плоди рослини – соковиті ягоди, що мають циліндричну або округлу форму і яскраво-червону, помаранчеву, рожеву, жовту, світло-зелене або біле забарвлення. Помідори можуть бути дрібними (вагою не більше 50 г), середніми (мають масу в межах 50-100 г) або великими (вагою понад 100 г). Так, в Борщівському районі в 2017 році було зайнято 280 тис. га площі під насадження помідорів. Де урожайність його становила 240 ц з 1 га зібраної площі, що дорівнює 6720 тонн валового збору помідорів [2, с.6].

Цибуля – це наукова назва рослин роду дворічних і багаторічних, що відносяться до сімейства Цибульні. В Борщівському районі найбільш поширеною є жовта цибуля. Вона має гострий смак, що пояснюється високим вмістом гірких речовин – глюкозидів і ефірних масел. Однак у процесі приготування жовтих цибулин її гострота йде, залишаючи на пам'ять характерний аромат. Під її площею в 2017 році було зайнято 72 тис. га, що становить 210 ц з 1 га зібраної площі. Де валовий збір дорівнює 1510 тонн [2, с.6].

Буряк столовий є цінним харчовим продуктом, що містить велику кількість цукрів: сахарозу (6-12%), фруктозу та глюкозу, полісахариди (пектинові речовини та клітковину), органічні кислоти (щавлева, яблучна, лимонна), а за вмістом йоду входить до числа овочів, найбільш забезпечених цим елементом. Під посівною площею у 2017 році було зайнято 107 тис. га буряка столового, що дало змогу зібрати 320 ц з 1 га зібраної площі. Де валовий збір становив 3424 тонн [2, с.6].

Таким чином, під овочевими культурами Борщівського району було зайнято у 2017 році 1090 тис. га площі. Урожайність становила 248 ц з 1 га зібраної площі, а валовий збір дорівнював 27073 тони [1, с.54].

Плодово-ягідні насадження у плодоносному віці у Борщівському районі в 2017 році займали площу 374 га. До основних культур належали: полуниця, яблука, виноград. Середня урожайність плодово-ягідних культур

у сільськогосподарських підприємствах району становила 10,5 ц з 1 га а валовий збір продукції склав 392 тони [1, с.61].

Сучасне інтенсивне сільськогосподарське рослинництво Борщівського району призводить до ряду проблем землекористування. Основними з них є ерозія, дефляція, агрохімічне розбалансування, забруднення ґрунтів пестицидами. Причинами цього є надзвичайно високий показник сільськогосподарського освоєння території (73%) та розораність сільськогосподарських угідь (68%), які загострюють несприятливі природні процеси на окремих сільськогосподарських угіддях. Також вагомою проблемою є недотримання землекористувачами науково обґрунтованих систем ведення агротехніки, агрохімії, повсюдне порушення сівозмін, внесення недостатньої кількості органічних добрив.

В умовах що склалися, перш за все, необхідно підвищити технологічну та екологічну дисципліну підприємців-землекористувачів, що орендують землі землевласників. Подальша інтенсифікація рослинництва можлива за умов: дотримання сівозмін, регламентів внесення мінеральних добрив та пестицидів, збільшення обсягів внесення органічних добрив, дотримання протиерозійної контурно-меліоративної організації території, селекція нових більш високопродуктивних, стійкіших до хвороб та шкідників сортів, застосування нових енергозберігаючих технологій тощо [4].

Реалізація запропонованих заходів дасть змогу пришвидшити економічний розвиток рослинництва Борщівського району, забезпечити еколого-економічну та продовольчу безпеку, зайняти провідне місце на сільськогосподарському ринку, стати вагомим сектором економіки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Площі, валові збори та урожайність сільськогосподарських культур, плодів, ягід та винограду в 2017 році: Статистичний бюлетень / Державна служба статистики України. Головне управління статистики у Тернопільській області. – Тернопіль, 2017. – 81 с.
2. Зведений план агропромислового комплексу Борщівського району Тернопільської області за 2017 рік. – Борщів, 2017. – 24 с.
3. Галузі рослинництва [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://buklib.net/books/32029/>
4. Програми соціально-економічного та культурного розвитку Борщівського району [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.oda.te.gov.ua/borshchivska>

Прінь Ю.

Науковий керівник – проф. Царик Л. П.

ЕКОЛОГІЧНІ РИЗИКИ УРБАНІЗОВАНИХ ТЕРИТОРІЙ (НА МЕТЕРІАЛАХ МІСТА ТЕРНОПОЛЯ)

Екологічний ризик — рівень імовірності виникнення несприятливих для навколишнього середовища наслідків, пов'язаних із природними катастрофами, з функціонуванням екологічно небезпечних виробничих об'єктів чи ухваленням рішення про спорудження подібних об'єктів.

До об'єктів, що зазнають екологічного ризику, належать: природні ресурси, спонтанні екосистеми, пам'ятники історії і культури, комунікації (лінії електропередач, зв'язку, трубопроводи, дороги, мости), інші матеріальні цінності.

Дослідження питань теорії і практики у сфері екологічного ризику проводили вчені: В.Г. Андрійчук, В.Ю. Балачук[1], О.Г. Васенко, В.С. Гончарук, В.Я. Гуменюк, Г.Б. Гуменюк, А.В. Іващенко, Г.Д. Коваленко[2], І.П. Ковальчук, М.С. Мальований[3], В.Б. Мокін, С.М. Орел[3], С.І. Пирожков, О.В. Поддашкін, О.В. Рибалова. Екологічним ризикам та пов'язаними з ними геоекологічними проблемами міського середовища присвячено ряд досліджень, зокрема Л.П. Царик[4,5], К.О. Штепа[6], Л.В. Янковської [7].

Мета статті полягає у ідентифікації екологічних ризиків урбанізованого середовища.

Актуальність дослідження

На сьогоднішній день є велика кількість факторів, які негативно впливають на оточуюче міське середовище і безперечно на населення, що перебуває в ньому. Аналіз виникнення ризику, як і оцінка стану середовища є досить важливим процесом. В більшості міст України відбуваються постійні викиди шкідливих речовин, захоронення шкідливих відходів, які перевищують санітарно-гігієнічні норми і постійно впливають на здоров'я населення і оточуюче середовище. Міське середовище представляє собою сукупність компонентів природного середовища, антропогенного та природно-антропогенного, яке містить в собі високий чи помірний рівень небезпеки.

Людство створило для себе особливі умови існування — штучне середовище проживання, яке забезпечило практичну незалежність людини від несприятливих впливів багатьох явищ, створило передумови для розвитку цивілізації. Однак зі штучним середовищем пов'язана поява нових джерел небезпеки для людини і збільшення індивідуального ризику.